

Afiatische Raad het vrije transport voor dezulken zoude kunnen toestaan enz.

De Commisfaris-Generaal DE MIST en de Gouverneur JANSSENS daarentegen maken de bevolking op alle wijzen bezwaarlijk, en fchijnen dezelve als tegen te werken en te beletten; ook erkennen en respecteren zij het regt van inwoning niet, het welk door den Afiatifchen Raad en door het Opperbestuur der Republick verlesnd is, maar zij declareren, dat, zonder speciaal consent van den Gouverneur, geene inwoning en burgerregt kan plaats hebben. — Men zie de provisioneele Kerkenorde van den Commisfaris-Generaal DE MIST van 25 Julij 1804. Daarin wordt gezegd:

„ Art. 21. Het recht van vrije beroeping der
 „ Leeraaren op zulk eenen afstand van het Moeder-
 „ land door de ledematen (van het hervormde Kerk-
 „ genootfchap, art. 20) niet kunnende worden uit-
 „ geoeffend, voorziet het Hoog Bestuur in Neder-
 „ land, dat zoo vele gefchikte en goede Leeraars
 „ naar herwaards gezonden worden, als tot vervul-
 „ ling van vacaturen, of bediening van nieuwe door
 „ het Gouvernement alhier toegestane Kerken wor-
 „ den vereischt.”

Daar tegen behelst:

„ Art. 10. Geen Leeraar kan benoemd worden,
 „ die niet vóraf van den Gouverneur het recht van
 „ inwoning heeft verkregen.”

Of en in hoe verre zulke bepalingen inloopen te-
 gen

gen de regten van den Afiatifchen Raad, en als attentaten tegen de Souverainé magt kunnen en moeten aangemerkt worden, immers in hoe ver het Publiek daaruit een verkeerd denkbeeld zoude kunnen opvatten, zal de verlichte Staatsman het best kunnen beoordeelen.

In de provifioneele Ordonnantie op het voltrekken van huwelijken, van 20 Sept. 1804, wordt gezegd:

„ Art. 35. Vreemdelingen buiten deze Volk-
„ planting geboren, offchoon met eene ingezetene
„ wettig in het huwelijk tredende, verkrijgen daar
„ door geen recht van inwoning noch burgerfchap,
„ waartoe zij de bijzondere vergunning van den
„ Gouverneur noodig hebben.”

Ik kan niet nalaten hier bij de aanmerking te maken, dat in vele Publicatiën en Ordonnantien, zoo van den gewezen Commisfaris-Generaal DE MIST, als van Gouverneur en Raden van Politie, voortge-lijke in het oog vallende trekken gevonden worden, welke misfchien eene algemeene revisie zullen noodzakelijk maken.

Wat de denkwijze van den Gouverneur JANSSENS generaliter ten opzichte der bevolking betreft, men kan dezelve met deze weinige woorden te kennen geven: — de Gouverneur JANSSENS wilde gaarne van alle de Ingezetenen en Kolonisten Soldaten maken, en dezelve in en nabij de *Kaapstad* verzamelen, en fchijnt zich weinig te bekreunen aan den landbouw, of de middelen, welke tot onder-

51 BEKNOPT BERIGT NOPENS DE

houd der Kolonie vereischt worden. — Ik daarentegen zoude gaarne eene aanzienlijke militaire magt, zonder bezwaar van het Gouvernement en de Kolonie, naar dezelve doen overbrengen, om eerst bij wijze van verlofgangers langzamerhand uit het grootste gedeelte der militairen goede Kolonisten, en in 't vervolg eene goede landmilitie te formeren, ten einde langs dien weg een dubbel voordeel door eene aanzienlijke militaire magt aan de Kolonie toe te brengen.

Maar daarenboven hebben de Commisaris-Generaal DE MIST en de Gouverneur JANSSENS, ten aanzien van de vermeerdering der bevolking aan de *Kuap*, federt eenigen tijd geheel andere denkbeelden omhelsd, dan zij te voren hebben doen blijken; daar zij namelijk beweren, dat de vermeerdering der bevolking in de Kolonie moest beginnen in de *Kaa, stad*, en zich van daar trapsgewijze uitbreiden, eerst over de naast bij de stad gelegene, en zoo vervolgens langzamerhand over de verdere distrikten.

Deze sussenuen kenmerken wederom lieden, die weinig kennis hebben van de locale gesteldheid des lands en van de middelen en resourcen, die tot de eerste behoeften van levensonderhoud der Kolonie behooren, en welke daarenboven het algemeene hoofdgebrek der binnenlanden geheel over het hoofd zien, namelijk gebrek aan werkvolk.

Uit de omschreven locale gesteldheid der Kolonie,

zoo wel hier voren, als uit het dagboek mijner gedane reize, en de gerenomeerdste publieke Schrijvers blijkt, dat de landerijen om en naastbij de *Kaapstad* gelegen, meer dan de helft van alle de inwoneren der Kolonie bevatten, hoewel deze landstrecken, behalven wijn en vruchten, maar weinig granen en andere provisiën voor de consumptie opleveren; dat daarentegen de beste graanlanden, door welke de Kolonie kan en moet gespijst worden, vooreerst algemeen gebrek aan werkvolk hebben, en ten tweede van de *Kaapstad* meestal zoo verre afgelegen zijn, dat de boeren, zoo wel deswegens, als uit hoofde van de geringe voordeelen, welke zij van een vracht tarwe of garst, op de Kaapsche markt gebragt, in evenredigheid van het verre transport kunnen maken, zich niet meer op den graanbouw kunnen toelagen, waardoor het thans reeds dikwijls gebeurt dat de *Kaapstad* aan gebrek van levensmiddelen is blootgesteld, gelijk hier voren betoogd is. Wat zoude dan niet wel te vreezen zijn, indien de bevolking van de *Kaapstad* en de omliggende landen aanmerkelijk vermeerderd wierden, zonder dat de graan- en veelands eene geëvenredigde vermeerdering van werkvolk verkregen?

Men zoude uit de voorschreven sustenuen ook gemakkelijk kunnen afleiden, dat het den Commissaris-Generaal DE MIST en den Gouverneur JANSSENS, of veel meer hunne raadgevers, ook geen ernst is, om de conversie der Kaapsche in wolge-

vende ſchapeu te bevorderen, hoezeer zij daarvan met een zekerer ophef hebben geſproken, gelijk uit het vervolq zal blijken. Dan zoo geheel onkundig kunnen zij evenwel niet zijn, om niet te begrijpen, dat tot het ſcheren van eenige millioenen ſchapeu, en tot de behandeling van de wol, ook een aanzienlijk getal van werklieden verciſcht wordt. Hoewel, gelijk uit het vorenſtaande blijkt, zijlieden zich van hunne goede denkbeelden, waarmede zij uit het Vaderland zijn vertrokken, ook te dezen opzigte hebben laten afbrengen, om zorg te dragen voor de vermeerdering der cultuur in de binnenlanden en rondom de daartoe bekwame baaijen, ten einde de produkten voor den uitvoer naar deze Republiek en voor den buitenlandſchen handel te vermeerderen, en aldus 's lands inkomſten te vergrooten, hetgeen allen kan geſchieden, zoo als gezegd is, door de bevolking in zulke landſtreken, voornamelijk door nijvere Europiſche Koloniſten, te bevorderen.

Doch indien zijlieden dit hadden behartigd, dat hadden zij hunne verkeerde handelwijzen ook met geene ſophiſtiſche redeneringen behoeven te bewimpelen, noch hunne ſuſtenuen ſtaande te houden, als of de *Kaap*-Kolonie, tot niets aanmerkelijks geſchikt, enkel een laſtpoſt voor dit land zoude zijn.

Van openbare vijanden van deze Republiek, en van lieden, die de gewigtige *Kaap*-Kolonie gaarne in handen der Engeliſchen zagen, zoude men zich niet behoeven te verwonderen zulke of dergelijke

fu-

lustenuen te hooren; maar van Ambtenaren, die door de Bataafsche Natie rijkelijk betaald, en met het vertrouwen van het Opperbestuur zijn verëerd geworden, is dit onbegrijpelijk,

Maar bovendien hebben de Commisfaris-Generaal DE MIST en de Gouverneur JANSSENS door hunne verkeerde begrippen, ten aanzien van de bevolking, ook een nadeel aan het menschdom in 't algemeen toegebracht, het welk over vele landen van den aardbol de gewigtige vraag der wijsgeeren nog langen tijd twijfelachtig en onbeantwoord zal laten, of namelijk de slavernij in alle bezittingen der Europische Natiën in andere werelddeelen kan afgeschaft worden, en op welke wijze het daardoor ontstaande gebrek aan werkvolk vergoed zoude kunnen worden.

De Kaapsche Regering heeft de schoonste gelegenheid om daar omtrent proeven te nemen, en het vraagstuk misfchien op folide gronden op te losfen, doordien zij een overvloed van werkvolk, voor alerhande bedrijven gefchikt, in de Kolonie zoude kunnen brengen, waardoor dan binnen weinige jaren langzamerhand de flaven gemist, gevolgelijk de slavernij in de Kolonie, binnen een zeker getal jaren geheel afgeschaft, en het noodige werk door vrije handen gedaan zoude kunnen worden.

In het vervolg zal ik daarover breedvoeriger handelen, thans zal ik, voor zoo ver dit kort bestek toelaat, hier bij voegen:

1°. Dat alle huisfelijke bezigheden, ambachten, neringen en dergelijke aan de *Kaap* verrigt kunnen worden door Europeanen of inboorlingen van Europeifche afkomst.

2°. Dat de meefte gewigtige bezigheden van den landbouw, als het ploegen, zaaijen, planten enz. inſgelijks door Europeanen kunnen worden verrigt, doch dat daarentegen ook

3°. fommige bezigheden van den landbouwen vee-teelt door geene Europeanen kunnen gedaan worden; als, bij voorbeeld, het hoeden of weiden van vee, het leiden van osfen en paarden op de land-togten, voornamelijk, zoo als de Kolonie thans gefteld is, uit gebrek aan ponten of bruggen over de rivieren, (het welk echter verbeterd kan worden); het fnijden der granen en verdere bezigheden, welke bij het inzamelen van den graanöogst en het gras-gewas voorkomen; het delven van moerasfige gronden en valeijen enz., waartoe men zich van binnenlandfche volken bedienen moet, wijl deze aan de veranderingen van het klimaat meer gewend, en door hunne ligchamelijke gefteldheid tot zulke werkzaamheden ook beter gefchikt zijn, — bij voorbeeld Hottentotten en Bastaard - Hottentotten, Kaffers, Bosjesmannen, Namaquas, Briquas en andere meer, met welke de grenzen der Kolonie omgeven zijn, en welke gedeeltelijk, hoewel in gering getal, in de Kolonie verſpreid gevonden worden.

4°. Moeten echter ook de wetten in de Kolonie,

ten

ten opzigt van al het werk- of dienstbaar volk, het zij dezelve uit Europeanen of uit de genoemde natuurlijke inwoonders bestaan, als mede ten opzigt van vrij gegeven slaven, met veel omzigtigheid, billijkheid en overleg op de locale gesteldheid toepasselijk gemaakt, en door eene goede energieque politie gehandhaafd worden, terwijl het anders niet ligt mogelijk zoude zijn om nieuw aangebragte Europische Kolonisten daartoe te brengen, dat zij voor eene redelijke huur verkozen te werken, hoe velen anders ook derwaarts overgebragt mogten worden, wyl vooreerst zoodanig aangebragte Europeanen, door anderen misleid, hunne vrijwillig gemaakte engagementen verbreken en bij anderen zouden willen gaan wonen, gelijk met mijne Kolonisten gedeeltelijk het geval was, of eene excessive hooge huur of werkloonen eischen, het geen voor de Kolonie van de allernadeeligste gevolgen zijn zoude, gelijk zulks, des noods, breedvoerig betoogd en met bewijzen gestaafd zoude kunnen worden, terwijl ook de Noord-Amerikaansche Staten, zoo wel als meer andre landen, genoegzame voorbeelden daarvan opleyeren.

Thans zullen wij nog met weinige woorden spreken over den staat van sommige binnenlandsche volken, en het geen ten opzichte van dezelve, tot de vermeerdering der bevolking en het getal der werklieden in de Kolonie, is verzuimd geworden.

58 BEKNOPT BERIGT NOPENS DE

I. Ten opzichte der Hottentotten, Bastard-Hottentotten en Kleine-Namaquas, welke meestal verspreid en in dienst zijn bij de boeren in de meest afgelegene gedeelten van de Drostdijen *Siellenbosch*, *Zwellendam*, en *Graaf Reijnet*, en welke de boeren, bij gebrek van ander werkvolk, niet kunnen misfen als veewachters, en op hunne Kaapfche reizen als osfenleiders enz. kan men aanmerken, dat dezelve, die in het jaar 1798, volgens de opgave door BARRROW, een getal van veertien duizend vier honderd zeven en veertig zouden hebben bedragen, thans misfchien in de geheele Kolonie geen acht duizend meer sterk zullen zijn, en nog dagelijks, als een gevolg hunner onkunde in alle grondbeginfelen eener befchaafde zamenleving, door fterfte en gebrek aan levensbehoeften enz. verminderen. Van dit getal hebben de boeren, ten dienfte van het Gouvernement, tot het oprigten van een militair corps Hottentotten, zes of acht honderd moeten afgeven. Bij de Zendelingen aan de *Baviaans-kloof* bevinden zich met de af- en aankomenden omtrent vijf tot zes honderd, en bij de Zendelingen VAN DER KEMP, KICHERER en anderen zijn er ook ruim vier of vijf honderd, zoo dat thans in de geheele Kolonie, ten behoeve van den landbouw en veeteelt zich naauwelijs nog zes duizend Hottentotten zullen bevinden, waarvan zeer weinige in kleine kralen van zes tot tien bij elkanderen wonen; behalve eene groote kraal, gedeeltelijk bestaande uit

uit Hottentotten, welke onder de Engelsche Rege-
ring tegen de boeren gebruikt zijn geworden, en die
thans omstreeks de *Zwartkops-Baai* hun verblijf
houden. Nu is het ligt te begrijpen, dat zulk een
gering getal naauwelijks tot veewachters toereikende
zoude zijn, indien niet vele boeren van *Stellenbosch*
en *Zwellendam* slaven hadden, en de meeste boeren
in het noordelijk gedeelte van *Graaf Reijnet* zich
van Boschjesmannen bedienden, gelijk andere boe-
ren weder Kaffers in dienst hebben. Ligtelijk zal
men zich dus kunnen overtuigen, dat van zulk een
gering getal binnenlandsche volken weinig of geene
hulp tot den landbouw te verwachten is; waarbij
men nog weten moet, dat men maar zelden een en-
kelen Hottentot, zelfs tegen veertig tot zestig rijks-
daalders jaarlijksche huur, bekomen kan. Uit dien
hoofde zoude ik ook zelfs genoodzaakt geweest
zijn, bij het aanleggen mijner nieuw geprojecteerde
Kolonie, waartoe ik provifioneel met niet meer dan
vijf en dertig Europeërs uit het Vaderland naar de
Kolonie gekomen was, mij van slaven te voorzien,
voornamelijk tot veewachters en dergelijke, offchoon
ik en de Heer G. K. VAN HOGENDORP beiden van
intentie waren onze nieuwe Koloniën zonder slaven
te sichten, terwijl wij van tijd tot tijd eenige hon-
derd Eurpifche Kolonisten in de Kolonie wilden
etabliferen, en door de medehulp der Kaapsche Re-
gering zoo wel als door de Zendelingen, het nood-
dige getal veewachters en andere werklieden uit de
bin-

60 . BEKNOPT BERIGT NO PENS DE

binnenlandsche volken , voor eene redelijke huur meenden te zullen verkrijgen. Dan wij zijn ook hier omtrent in alle opzigten te leur gesteld geworden.

II. Ten aanzien der Kaffers is het bekend , dat hun Opperhoofd GAJKA met eenige mindere hoofden reeds voor vele jaren in verschil en oorlog is geraakt , waarvan het gevolg is geweest , dat eenige hoofden met 6,000 of 10,000 Kaffers uit hun land geweken , binnen de grenzen der Kolonie gekomen , onze kolonisten , voornamelijk uit het distrikt van *Zuureveld* verdreven , en zich daarvan meester gemaakt hebben. In sommige onderhandelingen , welke reeds sedert vele jaren tuschen de Kaapische Regeering , het Opperhoofd der Kaffers GAJKA en de uitgewekenen hebben plaats gehad , is vastgesteld geworden , dat de laatsten wederom binnen hun land over de groote *Visch-rivier* zouden trekken , en de grenzen der Kolonie verlaten ; doch dit heeft tot nog toe geen plaats gehad , en de zaak is voor ieder Kolonist een raadsel , te meer daar van tijd tot tijd door de uitgewekene Kaffers eenige ongeregelheden zijn gepleegd geworden.

Alle verstandige lieden in de Kolonie stellen als eene billijke zaak vast , dat de uitgeweken Kaffers , of de Kolonie ontruimen en weder naar hun land terug moeten trekken , of , indien zij liever verkiezen mogten als onderdanen van den Staat binnen de grenzen der Kolonie te blijven wonen , alsdan de
Kaap-

Kaapſche Regering hun landerijen tot vaste woon-
 plaatſen behoorde aantewijzen, en dezelve in ver-
 ſcheidene kralen in de Kolonie, onder de bijzondere
 ſurveillance en beſcherming der Regering te verdee-
 len. Doch dewijl tot nog toe zoo min het eene als
 het andere heeft plaats gehad, maar daarentegen on-
 der de Engeliſche Regering, op raad van kwalijk-
 gezinde Kapenaars, een corps Hottentotten en Kaf-
 fers is geëmploijeerd geworden tot verdelging der
 boeren, zoo is het van zulke onnoozele menſchen als
 de buiten afwonende boeren zijn, ook niet te ver-
 wonderen, dat zij bezorgd zijn, en vreezen dat er
 welligt zich andermaal zulke kwalijkgezinde Kape-
 naars zouden kunnen opdoen, en de Regering we-
 derom aanraden zich van Hottentotten en Kaffers te
 bedienen om hun te verdelgen; te meer daar zij de
 uitgeweken Kaffers ſteeds in het bezit zien van een
 ſchoon diſtrict der Kolonie, welker door de boeren
 bewoond. Dan dat zulke denkbeelden aan de boe-
 ren geen bijzonder vertrouwen, achting en liefde
 voor de Regering kunnen inboezemen, zal een ier-
 der ligtelijk befeffen.

Voor het overige is het Opperhoofd GAJKA, en
 de Kafferſche Natie in het algemeen, zoo wel als
 de uitgewekenen, zoo gunſtig voor de Kolonie
 geſtemd, als men zulks maar van eene onbe-
 ſchaafde uit millioenen menſchen beſtaande naburige
 Natie met mogelijkheid kan verwachten, dus dat,
 door een verſtandig beleid der Kaapſche Regering,
 van

62 BEKNOPT BERICHT NOFENS DE

van die Natie alken zoo veel partij zoude kunnen getrokken worden, als voor de dringende behoefte der Kolonie ten aanzien van vrijwillig en billijk te betalen werkvolk te wenschen zoude zijn. Het volgende voorbeeld zal hiervan een duidelijk bewijs opleveren.

Zeker boer van *GraafReynet*, genaamd B U Y S, een halve reus van ligchaam, maar voor het overige een goed onnoozel man, die onder de Engelsche Regering als het hoofd eener zamenzwering tegen de Engelschen aangemeikt, en uit dien hoofde vogelvrij verklaard werd; deze boer, aan de Hollandsche Regering verknocht, en daaraan getrouw wilende blijven, zag zich genoodzaakt in het land der Kaffers, tot in de nabijheid van de *Tambutkos* rondtezwerven, om zijn lijf en leven te bergen. Hij verhaalde mij toen hij aan de *Kaapstad* terug gekomen was, dat hij gedurende verscheiden jaren, die hij aldus in het land der Kaffers heeft moeten doorbrengen, door alle Kaffers zonder uitzondering met de grootste vriendschap was behandeld geworden, en dat vooral het Opperhoofd of de Koning CAIKA, hem op de gulhartigste en vriendelijkste wijze onthaald, en gaarne bij zich gehouden had, dat deze hem zelfs eene der schoonste en ruimste landstreken in het Kafferland, naast bij de grenzen der Kolonie gelegen, had geschonken, waarin dit Opperhoofd verlangde dat hij, B U Y S, met zijne familie en vrienden zoude komen wonen, ten einde hem

en

en zijne Natie in den landbouw te onderrigten, (als waarvoor de Kaffers over het algemeen, en de Koning, naar men zegt, in het bijzonder, veel liefhebberij hebben) GAIKA wilde hem ook rijkelijk van hoornvee enz. voorzien. BUYS, die door dit alles voor GAIKA en de overige Kaffers eene zekere vriendschap had opgevat, was wel genegen in het land der Kaffers te blijven wonen, doch dewijl zijne ballingschap door onze Regering inmiddels was opgeheven, en hij alzoo wederom vrij naar de Kolonie konde terugkeeren, zoo gaf hij van het verlangen van GAIKA kennis aan de Kaapsche Regering, welke hem echter weigerde toetelaten zich in het Kafferland nedertezetten. Daarentegen heeft de Kaapsche Regering op poenaliteiten geordonneerd, dat alle Kaffers die in dienst van de boeren zijn, zonder onderscheid of dezelve vrijwillig of gedwongen hun verblijf aldaar houden, wederom naar hun land terug gezonden zullen worden; deze Ordonnantie is echter naderhand gealtereerd, en uitzonderingen gestatueerd. Ik heb op mijne binnenlandfche reize op zekere plaats een Kaffers huisgezin van 5 à 7 personen aangetroffen, welke reeds meer dan tien jaren op die plaats in dienst waren geweest, en welke mij met tranen betuigden, dat zij niet naar hun land terug konden keeren zonder gevaar te loopen van, aldaar gekomen zijnde, van hunne eigen Natie vermoord te worden, wijl zij vrienden der Christenen zijnde, hun land hadden verlaten, terwijl zij
ook

84 BEKNOPT BERIGT NOFENS DE

ook twijfelden of zij aldaar nog van hunne naastbestaanden meer zouden ontmoeten, en voorts niet wisten waarvan zij in hun land zouden leven, dat zij te vreden waren met hunnen tegenwoordigen baas, die hun goeden kost gaf, enz. De boer, die, buiten deze Kaffers, noch Hottentotten noch slaven had, verzekerde mij, dat hij met hun wel te vreden was, en indien hij dezelve moest wegzenden, geheel geruïneerd zoude zijn; en zulks is zoo veel te meer geloofbaar, daar deze mij welbekende boer een naarstig man is, die met hulp van zijne weinige Kaffers veel land bebouwt, en eene aanzienlijke kudde vee onderhoudt. Men vindt ook enkele Kaffers in de Kolonie, die, aldaar als kleine kinderen gekomen zijnde, noch vader noch moeder, noch hunne naastbestaanden immer hebben gekend; en deze alle zouden dan volgens de eerste orders der Regering wederom naar het Kafferland moeten gezonden worden! ook vindt men zelfs geheele kralen, voornamelijk van uitgeweken Kaffers, die op sommige afgelegene Plaatsen van brave verstandige lieden zich met er woon hebben begeven, door de eigenaars dier Plaatsen wel behandeld worden, en van hun vee tot geschenk hebben bekomen; terwijl zij van hunne zijde zich ook wel gedragen, en ter bescherming der Plaatsen tegen andere roofzuchtige volken dienen. Ook hiervan schijnt de Kaapsche Regering geene kennis te hebben.

De reflectien welke zich hierop laten maken, en de

de partij welke de Kaapfche Regering, door middel van voornoemden buys, van éene zoo talrijke Natie als die der Kaffers is, en van welke het voornaamste Opperhoofd zulke gevoelens van aannadering en neiging tot meerdere befchaafdheid laat blijken, zoude hebben kunnen trekken, zullen den opmerkzamer Lezer niet ontglippen; weshalve ik, wijl mijn kort bestek thans niet toelaat om verder over deze onderwerpen uittewijden, thans nog maar kortelijk,

III. Ten opzigte van de *Boschjesmans* zal observeren, dat reeds eenige kralen van dezelve zich nader in de Kolonie hebben begeven, voornamelijk in de districten van *Roggeveld* en *Nieuwveld*, en zich aldaar hebben nedergezet op Veeplaatfen van sommige Inwoners der Kaapstad, alwaar zij vrijelijk wonen en geene de minste excessen plegen, maar integendeel sommige van hun als veewachters, en de geheele kraal als eene zekere bescherming tegen andere roofzuchtige *Boschjesmans* van veel nut is; waaruit ligt is optemaken, dat door de medehulp der Regering ook van deze zoo beruchte Natie veel partij zoude te trekken zijn.

IV. De *kleine Namàquas*, in 't westen der Kolonie wonende, zijn, zoo als bekend is, thans ook grootelijks verminderd, en meestal onder de Boeren verspreid; waartegen de *grootte Namaquas*, welke op de noordzijde van de *Oranje-rivier* wonen, nog talrijk zouden zijn. Met de *kleine Namaquas* ten naastenbij één Volk uitmakende, zullen zij met

weinig moeite grootendeels naar de Kolonie, en tot hulp van de vee-teelt en landbouw kunnen worden uitgelokt.

V. Verder bevindt zich op de noordzijde van de *Oranje-rivier* eene talrijke, sedert eenige jaren bij ons meer bekend geworden Natie, genaamd de *Brigwas*, welke, volgens de beste berigten eener door de Engelsche Regering daar heen gezonden Commissie onder de Heeren TRUTER en SOMMERVILLE, als mede van verscheiden Zendingen, die bij hun zijn gaan wonen, zoo wel als door Kaapsche Boeren, welke gemelde Commissie en Zendingen daar heen gebragt hebben, als te voren reeds met deze Natie bekend geweest zijnde, in beschaafdheid alrede verder is gevorderd dan de Natie der Kaffers, vermits bij hen zelfs eene foort van Stad, uit zeven- of negen honderd vrij groote hutten bestaande, gevonden wordt, en zij tevens veel hoornvee en eeniger landbouw hebben, ja metalen bewerken. Ook worden alle Europeanen of Kaapsche Boeren, die bij hen komen, vriendschappelijk aldaar ontvangen. Men zegt dat deze Natie zeer talrijk is, en onder drie Opperhoofden of Koningen staat. Uit alle deze trekken kan men het gevolg trekken, dat door wijze maatregelen veel voordeel van deze Natie voor de Kolonie zoude te behalen zijn.

VI. Verder wonen tusschen de *Nieuwevelde*, de *Succawbergen* en de *Oranje-rivier* nog eenige versfroofde volkeren, onder verschillende benamingen

gen bekend, welke niet tot de Natie der Boschjesmans of Kaffers schijnen te behooren, en mischien oorspronkelijk van allerhande uit de Kolonie verdreven volksstammen zich geformeerd, en aan de *Oranje-rivier* eene schuilplaats gevonden hebben. Zulke kralen nu, welke geen afzonderlijk talrijk volk formeren, kunnen zoo veel te gemakkelijker, in de Kolonie vaste woonplaatsen onder de bescherming der Regering aangewezen worden.

VII. Behalve de opgenoemden, vindt men in het noordwesten eene talrijke Natie, onder de keerkringen wonende, aan de *Kaap* bekend onder den naam van *Damras* of *Damros*, zijnde een klein, gezet, sterk en arbeidzaam volk, veel overeenkomst hebbende met de zoogenoemde *Houfuanas*, door LE VAILLANT in zijne reize beschreven. Van dit volk zijn bij toeval twee jongens met reizigers naar de Kolonie gekomen, en in dienst geraakt bij DIRK VAN REENEN, die mij verzekerd heeft dat dezelve in naarstigheit en werkzaamheid met zijne beste slaven gelijk stonden, en bijzonder goedaardig waren, gelijk men zegt dat het geheele volk is, waarvan een groot gedeelte gaarne vrijwillig naar de Kolonie zoude komen wonen, om er te werken, indient men dezelve daartoe gelegenheid wilde bezorgen, wijl hunne Natie eene onvruchtbare landstreek bewoont, waarin zich maar weinig wild gedierte ophoudt, en wijl zij door talrijke oorlogzuchtige Natien omgeven zijn, die hen gedurig aanvallen en

velen hunner vermoorden, terwijl wederom anderen uit gebrek aan levensmiddelen door ellende moeten vergaan. Zekerlijk zouden zij dus liever bij goede menschen willen inwonen en werken, ten einde hun leven te onderhouden enz.

Uit de opgegeven schets zal het genoegzaam blijken, dat de *Kaap*-Kolonie toereikende middelen en resources heeft, om de slavernij en het werk van slaven binnen zekere jaren te kunnen ontberen, indien maar het Bestuur der Kolonie door deskundige Ambtenaren zulke wijze maatregelen deed nemen, als het boven opgegevene van zelve schijnt aan te raden, en waartoe de toestand der Kolonie genoegzame middelen aan de hand geeft. Dan, dit zoude een voorname tak van werkzaamheid van eene opzettelijk te dispiciëeren Commissie, ter beheering van 's lands domeinen en ter bevordering van cultuur, industrie en handel, als hier voren gezegd is, moeten uitmaken, gelijk ik in een ander werk breedvoerig zal betoogen.

Zoo lang daarentegen de *Kaap*-Kolonie staat onder de beheering van Ambtenaren, die weinig menschen staatkunde toonen te bezitten, zullen alle heilzame inrigtingen blootelijk als de wenschen van een meer verlicht gedeelte des menschedoms moeten aangemerkt worden, en althans geen effect forteren. Wil men het land niet als eene wildernis laten liggen, en enkel maar de allernoodwendigste cultuur daarstellen, zoo zal men genoodzaakt zijn, voor den

noodigen arbeid, welke door geene Europeanen kan verrigt worden, zich van slavenhanden te bedienen; waarover ik in het vervolg mijne gevoelens, als mede op welke wijze de flavernij onder beschaafde Natien langzamerhand, en de hatelijke naam direct, afgeschafft zoude kunnen worden, zal developeren.

Thans zullen wij alleen nog in het algemeen in confideratie geven, welke partij de Kaapfche Regering van alle de hier boven opgegeven volken tot heil en voorfpoed der Kolonje zoude kunnen trekken; en bij tegenoverftelling, welk verlies aan de Kolonie, en bijgevolg aan deze Republiek, gelijk aan het geheele menschdom in het algemeen, bij aanhoudendheid wordt toegebracht door de nalatigheid die hier omtrent aldaar heeft plaats gehad.

Tot slot van mijn betoog der verkeerde principes en handelingen, door den gewezen Commisfaris Generaal DE MIST en de Kaapfche Regering gemanifesteerd, zal ik nog kortelijk aantoonen, hoe zijlieden, zonder ter bevordering der cultuur, industrie en handel iets te hebben toegebracht, ook zelfs den tak van industrie, betreffende de verbetering der Kaapfche in fijne woldragende fchappen, aan kluisters hebben gelegd, door het ftatuëren van zoodanige wetten, waardoor elk liefhebber van landbouw en industrie gedegouteerd, belemmerd en afgefchrikt moet worden, om in deze takken, buiten de hoogfte noodzakelijkheid, iets te doen of te ondernemen.

Bij mijne aankomst aan de *Kaap* werd er over de verbetering der Kaapfche ſchapeu , door middel van Spaanfche rammen , weinig geſproken ; men ſcheen geen belang daar in te ſtellen ; immers is het zeker , dat geen Ingezeten het denkbeeld had , dat deze tak van induſtrie van zulk een groot gewigt was , om den voorſpoed en welvaart der Kolonie tot een graad van volkomenheid te brengen.

Ik betuigde mijne verwondering aan ſommige Ingezetenen , die reeds aanzienlijke kudden baſtaard Spaanfche ſchapeu hadden , dat zij geen meerder werk van dezelve maakten , en hunne kudden niet zochten te vermeerderen en verbeteren ; eenige weinigen waren daarop oplettend , allen klaagden over de menigvuldige zwarigheden , welke in de Kolonie beſtonden ; om behoorlijke kennis en hulp te bekommen in het behandelen der ſchapeu , als mede van de wol , gelijk over de gevaren , waaraan de ſchapeu waren blootgeſteld , zoo ten opzigt van roovers als van wilde en verſcheurende dieren. Ik zeide hun , dat in alle zwarigheden , welke thans beſtonden , gemakkelijk zoude kunnen worden voorzien ; dat ten opzigt der veiligheid in de Kolonie tegen de rooverijen van binnenlandſche volken , de Regering behoorlijke maatregelen zoude nemen , en dat voor het overige een der voornaamſte oogmerken van den Heer VAN HOGENDORP en van mij was , om dezen tak van induſtrie te bevorderen , door het invoeren in de Kolonie van Spaanfche rammen en ooljen , ne-

wens goede Europifche Schaapherders , welke in de behandeling en de ziekten der fchapen , het fcheren , forteren , wasfchen en pakken der wol enz. , grondig ervaren waren , en zulks aan andere werklieden zouden kunnen leeren ; dat zij dan ook daarvan zouden kunnen profiteren , het zij door gedeeltelijk in zulke ondernemingen te participeren , of commissie te geven om voor hunne rekening Spaanfche fchapen , Herders en Scheerders , nevens alle verdere noodwendigheden , te ontbieden , welke commissien fomnige mijner vrienden en Correspondenten in de Republick gedisponeerd waren op zich te nemen enz. De burger **SEB. VAL. VAN REENEN** was de eenige die deze zaak behartigde , en vijfzig Spaanfche fchapen , een derde rammen en twee derde ooi- jen , wenschte te hebben tegen drie honderd guldens Holl. het stuk ; ook was hij en zijn broeder **JACOB ARNOLD** geneigd in zulke ondernemingen te participeren ; daar tegen waren alle andere , die bastaard Spaanfche fchapen bezaten , meer genegen om dezelve tegen een geringen prijs te verkoopen . Men bemerkte eene algemene lusteloosheid onder de Ingezetenen , om iets tot bevordering van industrie en voorfpoed der Kolonie te ondernemen . De burger **JAN GYSB. VAN REENEN** bood zijne rammen overal aan tegen vijf rijksdaalders het stuk , dewijl hij zoo min als anderen daarvan meerder voordeel wist te trekken , dan dezelve aan de Slagters tegen twee rijksdaalders het stuk te verkoopen . Weinige

72 BEKNOPT BERIGT NOPENS DE

bastaard-schapeu werden gesehoren; het ontbrak volstrekt aan werklieden die daarvan kennis hadden, en zelfs aan de noodige scharen,

Zoodanig was toen de staat van dezen tak van industrie in de Kolonie, niettegenstaande reeds meer dan negen duizend bastaard-schapeu zich aldaar bevonden.

Van de zijde der Regering scheen even min de aandacht daarop gevestigd te zijn; immers waren het nieuwe Bestuuren de Commisfaris-Generaal DE MIST alrede meer dan een jaar in de Kolonie geweest, zonder dat hunne denkbeelden en hunne geneigdheden die strekking schenen te willen nemen om dezen tak in het minste te bevorderen. Ten bewijze hiervan strekken niet alleen de beletselen, welke zijlieden aan de aanlagen van den Heer VAN HOGENDORP en de mijnen hebben in den weg gelegd, maar ook hunne onbegrijpelijke handelingen ten aanzien van de aanlagen welke de Heer VAN BREEDE VAN OUDSHOORN, Lid van den Raad van Politie, benevens S. V. VAN REENEN en COMP. wilden beproeven, als genegen zijnde om ter bevordering van dezen tak van industrie een kapitaal van zesmaal honderd duizend Kaapsche guld. te besteden. Maar om de denkbeelden der Regering omtrent deze voorwerpen beter te doen kennen, zal het volgende ter opheldering kunnen dienen.

Toen ik den Commisfaris-Generaal DE MIST bij de terugkomst van zijne binnenlandsche reize
com-

complimenteerde, en bij deze gelegenheid ook over mijne bevindingen nopens de gesteldheid der binnenlanden en der baaijen sprak, en met hem instemde, dat de binnenlanden meer naar eene woestijn geleken, dan ik mij ooit had kunnen verbeelden, was hij daar mede in zijn schik, en betuigde mij ook niets, dan enkel woestijnen ontmoet te hebben; maar toen ik hem zeide, dat, niettegenstaande het woefte voorkomen, er echter ruime landstreken gevonden werden, welke voor alle soorten van cultuur geschikt waren, en voldoende om duizenden menschen een rijkelijk bestaan te bezorgen, terwijl men er thans niet dan eenige boerenwoningen ontmoette; en dat, wanneer in zulke landstreken slechts de noodige verbeteringen in de cultuur, industrie en handel gemaakt, en meer werkvolk (waaraan een algemeen gebrek was) aangebragt werd, — als dan de Kolonie voor vele millioenen guldens jaarlijks aan produkten zoude kunnen opleveren enz., toen rees de Heer DE MIST met drift van zijn stoel op, mij in de rede vallende — „wat zegt gij, bent gij gek? Gij wilt dat „de Kolonie voor millioenen guldens aan produkten „zou kunnen opbrengen, en ik zeg dat ze voor „geen tonnen gouds kan leveren.” Ik antwoorde hierop, dat ik reden had om te gelooven van niet gek te zijn, maar veel meer mij verzekerd hield, dat, wanneer de Heer Commisaris-Generaal, van de fatigues zijner reize hersteld zijnde, zich de bijzonderheden van de binnenlanden wederom zoude

herinneren, als dan onze begrippen weinig zouden differeren; ja te mindcr, naardien wij het toch niet zouden durven loochenen, dat de Kolonie thans ruim twee millioenen schapen voedde, en dat, wanneer dezelve eens allen in dien graad verbasterd zouden zijn, om zulke fijne wol te leveren als de Spaansche, als dan dit artikel alleen vele millioenen zoude opbrengen. Dan, de Heer DE MIST hervatte — „wat praat gij, en wat wilt gij met uw schapen! — het is daar mede gesteld als met al uw grootc plannen; — daar kan eene sterfte onder de schapen komen; — mèn kan daar niet op rekenen.” Ik zeide daarop — „daar heeft mijn Heer de Commisfaris-Generaal gelijk in, maar de pest kan ook in het land komen, dan hebben wij allen gedaan.”

De Commisfaris-Generaal en de Gouverneur, welke het aanwezen der vele schapen in de Kolonie, en de mogelijkheid der verbetering derzelve tot fijne volgevenden niet durfden ontkennen, echter dezen tak van industrie, zoo als uit het volgende zal blijken, onder bedwang wilden houden, hebben zich hiertoe bediend van den gewezen Fiscaal VAN RYNEVELD, die, volgens zijne alom in de Kolonie bekende, en onder de Engelsche Regering als Fiscaal gehoudene despotike handelwijze, dan ook een middel heeft uitgevonden, om door Gouverneur en Raden van Politie, onder approbatie van den Commisfaris-Generaal DE MIST, de Publicatie van den 2. Meij 1804, te doen arrefteren.

Ik zal derhalve, ter ontwikkeling dezer voor het belang der Kolonie en voor de welvaart van dit Gemeenebest zoo belangrijke zaak, eerst de verkeerde redeneringen en voorlagen van den Heer VAN RYNEVELD, opgeven en wederleggen, voorkomende in zijn, op autorisatie van de Regering uitgegeven, werkje, onder den titel:

„Aanmerkingen over de verbetering van het Vee aan de *Kaap de Goede Hoop*, inzonderheid over de Conversie der Kaapische in Spaansche of wolgevende Schaapen; door W. S. VAN RYNEVELD, Oud Fiscaal dezer Volkplanting; gedrukt door A. RICHTER, Boekdrukker van het Gouvernement aan de *Kaap de Goede Hoop*, 1804.”

Vervolgens zal ik mijne aanmerkingen op de gemelde Publicatie van den 9. Mei onbewimpeld, en gelijk het belang, het welk ik in den voorspoed van de Kolonie en van dit Gemeenebest stelle, vereischt, aan de beoordeeling van het Publiek overleggen.

Vooraf zij het mij echter vergund in het algemeen aan te merken, dat aan de *Kaap* geen ongeschikter persoon, ter beoordeeling van de voorschrevene voorwerpen, konde gekozen worden, dan de Heer VAN RYNEVELD, die, gelijk aldaar algemeen bekend is, nimmer is opgeleid om slechts de minste landbouwkundige en commerciële kennis te verkrijgen; die ook zelve thans, als benoemde President der Commissie tot verbetering van den landbouw

76 BEKNOPT BERIGT NOPENS DE

bouw en veeteelt nog niet verwaand genoeg zal zijn, zich voor een kenner van deze takken van industrie op te geven; immers niet meerder, dan in deze Republiek en overal elders, Doctoren in de Rechtsgeleerdheid en andere geleerde Mannen, die zich nooit in het bijzonder op deze takken hebben toegelegd, in staat zullen zijn, daarover met grond te oordeelen, hoe zeer anders letterkundige en verstandige lieden, wanneer dezelve zich eenigen tijd met opzet op zulke voorwerpen willen toelleggen, het ligtelijk in korten tijd zoo verre kunnen brengen, om daarover in gezelschappen redelijk wel te spreken, en zelfs bespiegelende verhandelingen te schrijven, waarbij echter veelal de practicale kennis zal ontbreken, en de zuivere bespiegelingen daardoor gebrekkig, ja niet zelden op verkeerde principen gebaseerd worden, en dus ook het oogmerk natuurlijk niet zal kunnen bereikt worden. Het is dan ook des te minder te verwonderen, dat de Heer VAN RYNEVELD ons zoo menigvuldige verkeerde redeneringen opdischt, die van deze zaken nog minder verstaat dan de eenvoudigste Boer in deze Republiek. Des te meer moet men derhalve verbaasd staan, dat de Kaapsche Regering zulk een man tot Raadgever heeft verkozen, in hem zulk een blind vertrouwen stelt, en zelfs Europische landbouwkundigen (door welke alle Kapenaars, zonder onderscheid, eerst zelve in de eerste principen van den landbouw behooren onderrigt te worden) aan het eigendunkelijk

goed.

KAAP DE GOËDE HOOP. 77

goedvinden van zulk eenen in deze zaken onbedrevenen, en van een groot gedeelte der Ingezetenen (uit hoofde van zijne bedrijven onder de Engelsche Regering) gehaten man onderwerpt; vermits de Kaapfche Regering niet onkundig behoorde te zijn, dat de Heer VAN RYNEVELD nimmer eenigen landbouw of veeteelt heeft gehad, noch zich ooit daarop heeft toegelegd; hoe zeer hij zich (als aangebleven Prefident van de Weeskamer) eenvoudig landbouwer noemt; — daar hij slechts, toen hij van zijn post als Fiscaal ontzet was, de gewezen Gouvernemenst-plaats, genaamd de *Schuur* aan het *Ronde Boschje* gelegen, heeft gekocht, en van de Regering, nevens eenige zijner geburen, ruime landerijen aan den voet van den *Tafel-berg* heeft gekregen, zich sedert dien tijd mede toelegt op het prijfelijk ondernemen van houtplantingen aan te leggen. Wanneer hij nu in het vervolg over deze, voor de Kolonie niet minder belangrijke zaak, — voor zoo verre hij door ondervinding daarvan kennis verkrijgen kan — te rade mogt worden genomen, zoude zulks minder te verwonderen zijn, dan dat hij zich thans vermeet, door verkeerde informatiën en redeneringen de misleidingen van het Publiek te vermengvuldigen, gelijk zulks uit de volgende aanmerkingen op zijne aangevoerde gronden blijken zal.

Eerste periode. Redeneringen van den Heer VAN RYNEVELD over verschillende denkbeelden.

Bladz. 1 — 2

Bladz 1—2 wordt de tegenwoordige staat der Kolonie als zeer ongunstig afgeschilderd, er worden als de twee gewigtigste zwaarigheden opgegeven, 1°. de al te groote uitgebreidheid van het land voor zulk een gering getal Ingezetenen; 2°. de moeilijkheid om den ijver en industrie der Ingezetenen optewekken; het eerste kwaad wordt gezegd niet te verbeteren te zijn (1) dan alleen met voor te komen dat het land zich verder uitgebreide; het tweede zegt de Schrijver van dien aart te zijn dat men het niet verhelpen kan, (2) om dat de natuur ons niet gunstiger geweest is.

Wederlegging en Aanmerkingen

Op de nota 1) moet ik aanmerken, dat de verbetering van dit gebrek hier voren reeds is opgegeven bladz. 9, op de nota 1 aldaar gemaakt, en bladz. 18, op de nota 10. Hierbij moet ik thans nog voegen, dat de Schrijver, omdat hij onkundig is van verbeteringen, welke gemaakt kunnen worden, dus verlangt de grenzen der Kolonie nog nauwer te beperken dan de Heer BARROW zulks heeft gelieven aantewijzen.

2) Deze redenering schijnt wat al te loomp. De natuur is immers in alle opzigten der *Kaap*-Kolonie gunstiger dan de meeste landen van Europa; en op
wat

wat wijze den ijver en de industrie der Ingezetenen zijn op te wekken, daarvan is hier voren reeds dikwijls gewag gemaakt; waarbij ieder oordeelkundige nog eene menigte andere middelen zal kunnen opgeven.

Bladz. 3. (3) Vertier van produkten is het bekende middel om landbouw en nijverheid optewekken; de produkten kan men geenszins onder de zogenaamde praetieuze tellen.

3) Vertier van produkten is zeker het bekende middel om landbouw en nijverheid op te wekken; en dat vertier door den uitvoer van de overvloedige produkten het krachtigste middel is, zal tevens niet te ontkennen zijn; waaruit dan ook van zelve volgt, dat de uitvoer van produkten langs de baaijen der Kolonie het geschikteste middel is, en niet behoort belet te worden; doch hiervan heeft de Heer VAN RYNEVELD geen denkbeeld, anders zoude hij niet zoo dikwijls dezelfde verkeerde redenering te berde brengen.

4) Ze bestaan in de hoofdzaak enkel in koorn en wijn.

5) het eerste nauwlijks voldoende voor eigene consumtie.

6) De moeielijkheid dus van het transport
on-

36 BEKNOPT BERIGT NOPENS DE

onder produkten, de aart dezer produkten zelve, geenzints tot eenige buitenlandsche speculatie geschikt, moet ons dan zekerlijk het lot dezer Kolonie doen beklagen.

4) Dat koren of fijne blom, gezouten vleesch, boter en andere Kaapsche provisiën, Courante en voornamelijk handel-artikelen kunnen uitmaken, is hier boven bladz. 14, op de nota 5, genoegzaam betoogd; als mede:

5) Op welke wijze dezelve rijkelijk kunnen worden verkregen. Eveneens is op de nota

6) de wederlegging in het dagboek mijner reize; als mede in de Bijlage A, breedvoerig gedeveloppeerd; uit welk een en ander blijkt, dat het lot der Kolonie geenszins zal te beklagen zijn, wanneer van de zijde der Regering de verbeteringen, waar voor dezelve vatbaar is, geïntroduceerd en bevorderd worden, en zulke verkeerde raadgevers als de Heer VAN RYNEVELD geen verderen invloed op het Bestuur hebben.

Bladz. 4. De Kolonie kan nauwelijks meer haare eigen Inwoonderen voeden; — haar landbouw kwijnt, (7) om dat al het geen tot voortzetting van dien wordt vereischt thans 50 per cent is gesteegeen, en dat ze zich geen uitvoer, geen vertier kan bezorgen.

7) De

7) De landbouw in de Kolonie kan, om dat de benoedigheden en verdere koopgoederen thans om vijftig per cent hooger zijn, even zoo min kwijnen, als de landbouw thans in deze Republiek kwijnt, alwaar de koopgoederen ook dagelijks in prijs rijzen; dewijl de Kaapsche Boer vijftig per cent voor zijne tarw en honderd per cent voor zijne boter enz. meer bekomt dan voorheen, gelijk de Hollandsche Boer ook jaarlijks rijker wordt door de hoogere prijzen zijner produkten. Doch de landbouw en nijverheid kunnen zich in de Kolonie niet verder dan voor de jaarlijksche eigene consumptie uitbreiden en floreren, zoo lang de Regering, door raadgevers als de Heer VAN RYNEVELD verblind, onophoudelijk de cultuur, industrie, handel en uitvoer van produkten langs de baaijen, hindérpalen in den weg legt.

8) Ze leefd enkel of hoofdzakelijk van de vertering van het Guarnisoen in de Hoofdplaats.

Bladz. 5. (9) Is het vrede, en vorderen de belangen van het Moederland eens om het Guarnisoen op de helft te verminderen, dan wordt ook daar door het bestaan van de Kolonisten mede op de helft gebragt, en haare industrie daalt dus met en benevens haare middelen van vertier zelve.

8 en 9) Deze zijn hier voren bladz. 9, onder de aanmerkingen 1 en 2 genoegzaam wederlegd:

F het

het is onbegrijpelijk dat de Heer VAN RYNEVELD zulke redenering te berde brengt, daar het immers bekend is, dat door een vrijen handel de cultuur en industrie oneindig meer bevorderd kan worden, dan door een talrijk Guarnifoen, hoezeer ook door hetzelfde veel kan bijgedragen en het binnenlandsch vertier bevorderd worden.

Bladz. 6. (10) En wanneer men daarbij berekend het verlies op het geld, en de Cours der Wissels, dan voelt men al ras, waar aan de exorbitante prijzen zijn toe te schrijven, welke voor de eerste benodigdheden tot den landbouw worden betaald &c. — Men confiderere alleen dat men het koorn, de allereerste onontbeerlijke behoefte van het leven, thans betaald 40 à 50 perCt. duurder als vijftien jaaren geleden.

10) Door het begin dezer periode te developpen, had de Heer VAN RYNEVELD zich verdienstelijk kunnen maken; doch hij schijnt alleen verkeerden raad en ongepaste dwangmiddelen te kunnen opgeven, en daarentegen de werkelijk noodige over het hoofd te zien. Ik heb nooit in eenig land zulk een singulier verschijnsel gezien, ten opzigt van een door de Regering gestempeld en in omloop gebragt papieren-geld, als aan de *Kaap* circuleert.

De

De woeker met comptanten is er ten hoogsten top gerezen, doordien de Regering gedooft, dat, bij voorbeeld, een Spaansche daalder met zestien of achttien Kaapsche schellingen, papieren munt, betaald wordt, het welk gelijk staat met vier guldens tot vier guldens en tien stuivers Hollandsch. Indien nu de Kaapsche Koopman, van Deensche, Zweedsche of Amerikaansche schepen, bij voorbeeld, voor twee guldens en tien stuivers, als de eigenlijke waarde van een Spaansche daalder, aan goederen, om in deze munt te betalen, heeft gekocht, en dezelve echter met vier guldens of vier guldens en tien stuivers Hollandsch heeft moeten betalen (dewijl deze schepen geene andere betaling kunnen ontvangen dan Spaansche daalders) terwijl hij tevens op zijn inkoop-prijs, ten minste ook vijftig per cent wil winnen, zoo wordt hierdoor natuurlijk veroorzaakt dat hij zich van den Landman laat betalen zes tot zeven guldens voor goederen, wier eigenlijke inkoop-prijs niet hooger belooft dan de waarde van twee guldens en tien stuivers.

Ik zelve heb bij mijn gedwongen vertrek over *Amerika* Spaansche dollars moeten inwisselen, tegen zeventien Kaapsche schellingen, en mijne vracht moeten betalen tegen zestien schellingen voor een Spaansche daalder; ingevolge hiervan heb ik enkel voor vracht van de *Kaap* naar *Charlstown* betaald zes honderd Kaapsche rijksdaalders, en voor mondkost twee honderd en vijftig rijksdaalders, zonder

de eigene provisiën te rekenen, welk een en ander een duizend zeven honderd guldens Holl. bedraagt.

Aan dezen ongeoorloofden woeker zijn de hooge prijzen, voornamelijk van zulke goederen, toe te schrijven, welke door vreemde schepen worden aangebragt, die bovendien de comptanten uit de Kolonie voeren, en tot eene menigte misbruiken aanleiding geven. Wanneer nu deze woeker aan den Heer VAN RYNEVELD en aan de Kaapfche Regering niet ware ontglipt, zoo had de eerste, ter voorziening daar tegen, behoorlijke dwangmiddelen kunnen voorflaan, en de Regering, door dezelve te statuëren, veel voordeel aan de Kolonie kunnen toebrengen.

Betreffende de wisselcours, dezelve moet natuurlijk ten nadeele van de Koloniën uitvallen, zoo lang dezelve geene groote verzendingen van eigene goederen direkt naar het Moederland kunnen doen; waaruit dan ook natuurlijk bij de volgende nota

Bladz. 7. (11) Uitvoer van producten, welke die ook zijn mogen, kan alleen het wezentlijk geluk voor de Kolonie daarstellen, en kan ook alleen de Kolonie bekwaam maken om, boven en behalven haare eigene behoeftigheden, Jaarlijks iets esfentieels, tot soulaas van het Moederland bij te dragen.

11) al wederom blijkt de noodzakelijkheid, om de bevolking, cultuur, industrie en handel in de *Kaap*-Kolonie te bevorderen. Het is onbegrijpelijk, in een, met voorkennis en goedkeuring der Regering, publiek gemaakt werk, zulke tegenstrijdigheden te vinden, als in het werkje van den Heer VAN RY-NEVELD doorgaans gevonden worden; en even zoo onbegrijpelijk is het ook daarin de bekentenis te vinden, dat uitvoer van produkten de *Kaap*-Kolonie alleen bekwaam kan maken, om ook tot soulaas van het Moederland bij te dragen, terwijl de Regering nogtans op hetzelfde tijdstip alle hinderpalen aan de bevordering van de cultuur en den handel toebrengt? — dit is waarlijk met het Publiek den spot drijven.

Bladz. 9. (12) Andere Artikelen van uitvoer zijn van geen belang. — Bij voorbeeld — de Aloë, — de Huiden, — Olijphantstanden, — drooge Vruchten enz.; en naar mate dat door het toenemen van het getal der Inwoonderen van dit Land de eigene consumptie grooter wordt, naar die mate zal ook altoos de waarde van den weinigen uitvoer welke men nu nog heeft moeten verminderen; om dat daar uit al wederom zo veel meer benodigheid voor eenen vermeerderden Land-

bouw tot eigene Consumtie, of het spijzigen van zo veel meerdere eigene monden, zou moeten worden goedge maakt.

12) Geen verftandig mensch zal de tegenwoordige uitvoer van Kaapfche produkten hoog waarden, hoewel vele van dezelve, voornamelijk provifien, fpoedig voorwerpen voor een aanmerkelijken buitenlandfchen handel zouden kunnen worden; — echter komen thans van elders aangebragte tevens in aanmerking, gelijk hier voren betoogd is. In hoe verre nu een man, die zoo beuzelachtig redeneert, onder de verftandige lieden te tellen is, zal het Publiek uit het volgende kunnen beoordeelen. De Heer VAN RYNEVELD zegt, in fubftantie, dat het lot der Kolonie zeer te beklagen is, 1°. omdat ze zich geen vertier, geen uitvoer van produkten kan bezorgen; 2°. wegens de moeijelijkheid om den ijver en industrie der Ingezetenen op te wekken; en in deze nota (12) wil hij het doen voorkomen, als of door het toenemen der bevolking de waarde van den weinigen uitvoer nog zoude verminderen. Dus ftelt hij bij gevolgtrekking, tegen zijne eerfte fuffenue, dat door het toenemen van vertier, (het geen natuurlijk door de vermeerdering der bevolking gefchieden moet) en gevolgelijk ook door het opwekken van den ijver en de industrie der Ingezetenen ter bevordering van cultuur enz. (welke door de meerdere vraag naar produkten bevorderd wordt) het lot der

Ko-

Kolonie zoude moeten verminderen. Is het mogelijk zoo dwaas te redeneren! Het is te beklagen dat men zijnen tijd moet verliezen om zulke verkeerde redeneringen aan te stippen; en echter is zulks des te noodzakelijker, daar deze redeneringen gevonden worden in een geaccrediteerd werk, waarvan de Schrijver, naar men zegt, groote protectie in deze Republiek geniet, en mischien wel eens tot Gouverneur van de *Kaap* in aanmerking zoude kunnen komen. Dienvolgens zal het alleszins van belang zijn, dat het Bataafsch Publiek zulk een gewigtigen man leere kennen, van wien in N°. 4 van het Maandwerk, *de Schouwburg van In- en Uittandsche Letter- en Huishoudkunde*, uitgegeven bij J. IMMERZEEL, JUNIOR, in *den Hage*, met zoo veel ophefs is mentie gemaakt, en die ook door den Engelschen Schrijver BARROW, als een voor de Engelsche Natie zoo verdienstelijken man geprezen is.

Uit dit kort tafereel &c. bladz. 10, zal men wel ras overtuigd worden, (13) dat het dan ook meer dan tijd is, om op dezen zorgelijken toestand van de Kolonie ernstig te denken, — om ernstig te overwegen, wat men zou kunnen doen, om de Kolonie voor haaren val te behoeden, en zelfs de opgemelde voordeelen toetebrengeu.

13) Zekerlijk is het meer dan tijd om betere inrigtingen aan de *Kaap* te maken, dan tot nog toe hebben plaats gehad.

14) Gaat men op de verbetering van 's Lands producten denken; — men ontmoet aan alle kanten onoverkomelijke zwarigheden; — gebrek aan handen, — gebrek aan eigene behoeftigheden tot voortzetting van den Landbouw, — gebrek aan binnenlandsche vaart, zo dienstig tot een gemakkelijk transport, &c. Denkt men om daar aan te suppleren,

15) door onze hoop op den buitenlandschen handel van de *Kaapstad* te vestigen, daar in zal men zig, geloof ik, merkelyk vergisfen; — want, waar in zal men handelen? — wat zal men uitvoeren? — en waar mede zal men betaalen?

14) Hoe alle de opgenoemde gebreken te verhelpen zijn, is, zoo wel hier voren, als in het dagboek mijner reize, duidelyk aangewezen; als mede (15) waarin men zal handelen, wat men zal uitleveren, en waar mede men zal betalen, het geen uit het gevolg nog nader zal blyken, wanneer ik van den stapelhandel zal gewag maken. Dat nu de Heer VAN RYNEVELD daarvan geen denkbeeld heeft,

is,

is, om bovengemelde redenen, niet te verwonderen.

16) VAN DEN BERGH, één der grootste Wijnkoopers van de *Kaap*, heeft (om maar thans één voorbeeld aan te haalen) een aanzienlijk factuur van lijwaaten, twee jaaren geleden, ontvangen; — hij heeft voorleden maand bij de Commissie van Conversie gebragt bij de 300,000 Rijksd.; — hij heeft daarenboven zijne pakhuizen opgepropt leggen met wijn; — hij heeft derhalven overvloed van geld en overvloed van producten, — en hij kan nog zijn factuur niet voldoen; — hij zal misfchien wel zes jaaren met het een en ander zitten. — Zo vlot gaat het dus met den eigenlijken buitenslandschen handel van de *Kaapstad*.

16) Op dit voorbeeld merke men aan, dat wanneer de Koopman VAN DEN BERGH middelen had willen uitdenken, om zijne crediteuren te voldoen, hij daarin niet belet was, vermits hij geld in overvloed had, om het grootste gedeelte der importante quantiteit koffij, suiker en peper van het Gouvernement te koopen, gelijk ook toen ter tijd de algemeene opinie aan de *Kaapstad* is geweest; ook had hij de ladingen van particuliere schepen kunnen koopen, Amerikaansche schepen doen komen, of

het bovengemelde schip, *Maria Magdalena*, kunnen koopen, om langs dien weg zijne crediteuren te voldoen, indien hen geene bijzondere redenen daarvan hebben terug gehouden. — Het laatste geval zou echter het gevaarlijkste geweest zijn, uit hoofde van gebrek aan asfurantie aan de *Kaap*; waaruit dan al wederom dit thans nog exterend gebrek blijkt, gelijk de noodzakelijkheid tot spoedige voorziening daar tegen, en tevens dat voornoemde Koopman VAN DEN BERGH geene zes jaren zal noodig hebben om zijne factuur te betalen; — eindelijk dat het aan de *Kaap*, zoo wel met den binnen- als buitenlandschen handel vlot kan gaan, wanneer men maar rijkelijk van comptanten voorzien is.

Bladz. 11. (17) Gaat men, zo er zelfs de mogelijkheid toe was, het papieren geld nu afschaffen, en er zilver voor in de plaats stellen; — dit zou wel een palliatief middel zijn, mogelijk voor een à twee jaaren, &c.

Op andere middelen derhalven zal men dienen te gaan denken.

17) Wanneer het papieren geld in waarde wordt gehouden, en vooral wanneer men hetzelfde in geaccrediteerde banken tegen speciën kan verwisfelen, gelijk in de Noord - Amerikaanfche Staten plaats heeft,

heeft, zoo is eene gematigde fomme van zulk papier geld in eene Kolonie geen nadeel; echter zijn comptanten nog beter; daar mede zal de Kolonie ook rijkelijk voorzien kunnen worden, naar mate de cultuur en handel bevorderd worden.

Bladz. 12. (18) Deeze middelen bestaan, zo als ze mij zijn voorgekomen, enkel in de verandering van ons Vee, in de verbetering zoo wel van ons Rundvee, als hoofdzakelijk in de verandering van onze Schapen.

18) Op deze note merk ik eindelijk aan, dat de andere middelen, offchoon dezelve den Heer VAN REYNEVELD zoo voorkomen, niet enkel in de verandering van het Vee bestaan, gelijk uit het vooreen gemelde genoegzaam blijkt; hoewel het echter zeker is, dat de verbetering der schapen het voornaamste middel is, om de *Kaap*-Kolonie tot een hoogen trap van voorspoed te brengen, zoo als uit het vervolg blijken zal; nogtans moet men confidereren, dat, alvorens er de verbetering der schapen tot een zekeren graad van perfectie gebragt — of de wol een aanmerkelijk artikel voor den uitvoer zal kunnen worden, wel 15 of 20 jaren zullen kunnen verloopen, terwijl de cultuur van sommige produkten, tot den uitvoer en buitenlandschen handel reeds

92 BEKNOPT BERIGT NOPENS DE

reeds binnen twee of drie jaren aanmerkelijk vermeerderd zal kunnen worden.

Tweede periode, over de Schapen.

Bladz. 19. En geen wonder! — wanneer men gaat overweegen, dat men in dit land heeft meer dan anderhalf millioen Schapen, (*) om het aantal niet te vergrooten, (19) Schoon ik meen zeker te zijn, dat men ruim twee millioenen in deze Kolonie heeft,

19) Hier wordt dan erkend, dat men ruim twee millioenen Schapen thans in de Kolonie heeft; doch dit getal kan begroot worden op $2\frac{1}{2}$ millioenen, om reden dat de Boeren, verplicht zijnde een, hoewel geringen impost van hunne schapen op te brengen, (het geen volgens BARRON 4. Deel, bladzijde 224. van de honderd schapen een gulden Kaapsch, of 1 stuivers Hollandsch bedraagt,) zelden of nooit het juiste getal opgeven, en ten tweede, om dat vele Boeren het juiste getal van hunne schapen zelve niet weten.

(20) welk getal zonder twijfel, merkelyk zal moeten toenemen, naar maate de meerdere waarde der Schapen, ook meerdere nijverheid zal ten gevolge hebben, om de natuur door
kunst

kunst te gemoet te komen. welk getal jaarlijks niets anders uitleverd, als op zijn best genomen 150,000 hamels, om verflagt te worden; — wanneer men tevens overweegt, dat enz. — met er tijd nog bovendien zeker uitleveren moet, tusfchen de 3 à 4,000,000 ponden [*] van zulk een belangrijk product, als de Wol is,

20) Wordt tevens erkend, dat het tegenwoordige getal merkelyk zal moeten toenemen, naar mate de meerdere waarde der fchapeu ook meerdere nijverheid zal ten gevolge hebben, om de natuur door kunst te gemoet te komen. Dit kan echter alleen gefchieden door de bevolking te vermeerderen, den landbouw aan te moedigen, klaver, lucerne en hooilanden aanteleggen; het overvloedige gras, waar zich hetzelfde in de Kolonie bevindt, behoort te maaijen, tot hooi te maken, en op groote stapels te brengen, ten einde het Vee op de drooge landen in het warme faifoen, en op de natte koude landen in het winterfaifoen, rijkelyk voedsel kunne bekomen; gelijk in mijn meergemeld dagboek is aangevezen. In hoe verre nu het tegenwoordig getal fchapeu in het thans geöccupeerde gedeelte der Kolonie, door cultuur en nijverheid zal kunnen worden vermeerderd, zullen wij hierna landbouwkundig overwegen en betoogen, gelijk reeds voor een gedeelte in mijn dagboek gedaan is.

21) welke de beste Spaansche zelfs zeer nabij komt

21) Wordt erkend dat de bastaard - Kaapfche wol de beste Spaansche zelfs zeer nabij komt. Deze wol kan echter in een behoorlijken graad van verbastering met opregte Spaansche rammen, niet alleen aan de Spaansche in allen opzichte gelijk worden, maar die zelfs overtreffen; om reden, gelijk in mijn dagboek vermeld is, dat de weilanden voor schapen in de Kolonie overvloediger en beter voedsel uit de natuur voortbrengen dan de weilanden in Spanje.

Bladz. 20. [] (22)* Om al wederom niet te vergrooten, is ieder Schaaap hier enkel op ruim 2 p. Wol berekend. — De ondervinding heeft ondertusfchen geleerd, dat in deze Kolonie de Wol jaarlijks verbeterd, dat ook de Schapen zwaarder worden, en van tijd tot tijd meer Wol geven.

22) Hier wordt ieder fchaap begroot op ruim twee ponden wol, omdat de bastaardschapen van den Burger JAN GYSB. VAN REENEN (die op zijne beurt de raad- en leidsman is van den Heer VAN RYNEVELD) nog in zulk een geringen ftaat van verbastering zijn, dat zij wegens de korthed
en

en de mindere fijnheid, thans nog niet meer wol kunnen leveren. De Heer VAN RYNEVELD, die hier van geen begrip heeft, vertelt ons daar tegen,

23) JACOB VAN REENEN bezit thans Spaansche Schapen, waar onder enkele tot over de 8 ponden Wol ieder jaarlijks uitlevert. — Men vergelijke hier mede eens, 't geen LASTEYRIE, verhandeling over de Spaansche Schapen, op pag. 241. hier omtrent opgeeft, en overwege dan, hoe ver iever en oplettendheid, het ook daar omtrent in ons zoo gezegend klimaat, met 'er tijd brengen kunnen.

23) dat JACOB VAN REENEN thans Spaansche Schapen bezit, waar onder enkele tot over de acht ponden wol ieder jaarlijks uitleveren. — De zaak bestaat hierin, J. VAN REENEN heeft van zijn broeder SEB. VALENTYN echte Spaansche rammen bekomen, die, volwasfen zijnde, ieder jaarlijks over de acht ponden wol leveren; terwijl zij ook bastaard schapen hebben, die reeds vier tot vijf ponden wol 's jaars opbrengen.

Wanneer nu de Heer VAN RYNEVELD, die toen ter tijd het werk van LASTEYRIE heeft te leen gehad, nog verder in deze zaken was bedreven geweest, zoo had hij, zonder zich

24) Men vermeide zekerlijk met opzet, om zich hier niet toe te geven in overdrevene idées, over de belangrijke gevolgen, welke eene dergelijke operatie, wél ondernomen, hebben moet, enz.

24) in overdreven denkbeelden te verliezen, hier uit het resultaat kunnen opmaken, dat wanneer de Kaapfche fchape eens tot dien graad verbasterd zouden zijn om de echte Spaanfche te evenaren, als dan ook ieder fchaap tufchen de vier- en acht ponden wol zoude kunnen leveren; en hij zoude zeker niet van deskundigen voor een overdreven geest gehouden worden, wanneer hij het middel getal van de ter perfectie gebragte bastaard fchape zoude hebben gewaardeerd op vier of vijf ponden wol 's jaars, voor ieder volwasfen fchaap; en zulks te minder daar de ondervinding geleerd heeft, dat de fchape in het derde, vierde en vijfde jaar de meeste wol dragen, terwijl ze op de *Kaap* meestal vóór het tweede jaar geflagt worden. Even min zoude men hem hebben kunnen laken, wanneer hij, indien hij daartoe in ftaat ware geweest, het Publiek door rekeningen en vertoogen zoude hebben geïnformeerd van de groote gevolgen welke deze operatie op de Koloniale welvaart en op die van het Moederland zouden kunnen hebben, terwijl, wanneer zulke vertoogen op algemeen erkende en proefonder-

Uervindelijke daadzaken berusten, men hem voor geen overdreven geest zoude hebben gehouden, maar veel meer voor zulke informatien dankbaarheid zoude verschuldigd geweest zijn; daar hij thans, door zijne onkunde in deze takken van industrie, over het gevolg dezer operatien niet dan door gissing zijner raadslieden kunnende oordeelen, dezelve in een even zóo verkeerd en gering licht heeft voorgedragen, als overdreven geesten door vergrooting zouden kunnen doen, weshalve men hem als een in deze takken bekrompen verstand kan aanmerken.

Bladz. 21. Tot dit alles zou zich een ruim veld kunnen openen; op het voerspoor van overdreevene geesten van dezen tijd, zou men ook hier stof kunnen vinden om zijn enthousiasme teugel te vieren. (25) Dan genoeg zal het zijn aan te merken enz. (dat men de Kaapfche schapen door Spaansche rammen kan doen veranderen in wolgevende, enz.)

25) Deze note zal ook beschroomde twijfelachtige personen overtuigen, dat de Kaapfche schapen in fijne wolgevenden kunnen veranderd worden, en dat men reeds wol uit de Kolonie heeft uitgevoerd.
De volgende nota

98 BEKNOPT BERIGT NOPENS DE

26) Een middel van bestaan daarenboven;
't welk geene handen, geen kosten in zich
zelve,

26) daarentegen, doet ons den Heer VAN RY-
NEVELD wederom kennen als een man, die zich
vermeent beslissend te schrijven over zaken waarvan
hij geene kennis heeft.

Wie toch zal de schapen scheren, de wol was-
schen, forteren, pakken, en al dien arbeid verrig-
ten, zoo als in mijn meergemeld berigt wordt opge-
geven? Te natuurlijker doen zich deze vragen op,
naardien thans slechts het kleinste gedeelte der reeds
voor handen zijnde bastaard-schapen gefchoren kan
worden uit gebrek aan kundige werklieden en verdere
benoodigdheden, gelijk hier voren bladz. 70-72
gezegd is.

27) *Bladz. 22.* noch bezwendend Trans-
port vereischt.

27) Eindelijk is het niet minder verwonderlijk hier
ook de bekentenis te zien volgen, dat het transport
der wol, (gevolgelyk ook van andere produkten)
niet bezwendend, en dus ook niet moeilijck is,
noch dat wegens gebrek aan binnenlandsche vaart, en
soortgelijcke op dwaze redeneringen berustende zwarig-
heden, dit transport als 't ware aan onoverkomelijcke
hij-

hindernissen onderworpen is, dewijl de wol voornamelijk van de uiterste grenzen der Kolonie moet aangebragt worden, als van de *Rogge-, Bokken- en Nieuwe velden, Achter Sneeuw-berg* enz. Waaraan toch heeft de *Kaap*-Kolonie dit geluk te danken dat de hevigste tegenstrevers van hare welvaart zulke bekentissen moeten doen? — Het is aan de wol, welke den Heer VAN RYNEVELD provisioneel gelegenheid heeft bezorgd om President van eene nieuwe Commissie te worden, en de Kolonie onder een ijzeren juk te kunnen houden, gelijk uit het volgende zal blijken.

Derde periode. Over de voordragten van den Heer VAN RYNEVELD.

Bladz. 22. En dat het, om kort te zijn, derhalven billijk en noodzakelijk is, dat van wegen het Gouvernement, onverwijld gepaste maatregelen worden genomen, om de verdere voortkweking der Spaansche of wolgevende Schapen in deze Kolonie, kragtadig te bevorderen.

Deze maatregelen, zullen ze eenig effect hebben, behooren (28) zeg ik, te worden genomen, door of van wegen het Gouvernement. — De sterke hand zal alleen in staat zijn, deeze gunstige verandering daar te stellen; en de Ingezetenen zullen, over het alge-